

Posudek oponenta rigorosní práce Mgr. et Mgr. Dominiky Polákové

“Obraz kreolské ženy v románech *Rouge cafrine* Véronique Bourkoffové a *Les mangues resteront vertes* Christophe Léona/Image de la femme créole dans *Rouge cafrine* de Véronique Bourkoff et *Les mangues resteront vertes* de Christophe Léon”,

předkládané roku 2024 na Ústavu románských studií FF UK v Praze.

I. Stručná charakteristika práce

Rigorosní práce Dominiky Polákové je rozšířením diplomové práce z Ústavu románských jazyků a literatur FF MU v Brně z roku 2019. Literární tvorba francouzsky psaných děl o (z) Réunionu, určovaná odcizujícím a vlivným kánonem literárního pařížského centra, je u nás méně známá, přestože právě téma (krásné) kreolské ženy vnášel do literatury již Charles Baudelaire. Ve vybraných románech *Rouge cafrine* a *Les mangues resteront vertes* dvou autorů, Véronique Bourkoffové a Christophe Léona, Dominika Poláková zkoumá současný obraz kreolských žen. Autorka silné téma nepokazila.

Oceňuji především sečtělou Dominiku Polákovou. Vhodně cituje a průkazně ilustruje i z antilských spisovatelů, např. Patrica Chamoiseaua, Raphaëla Confianta, Simone Schwarz-Bartové aj. Je možné doplnit Maryse Condéovou a Gisèle Pineauovou. Kapitoly věnované réunionskému literárnímu vývoji v době kolonialismu, identitárnímu pnutí mezi Centrem a Periferií, jazykové problematice, obrazům kreolských žen přehledně a čtivě rozšiřuje o interpretaci traktované problematiku ve vybraných románech.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Autorka spojila jednotlivé kapitoly ve výstižný celek o historickém vývoji ostrova s dějinami francouzsky psané literatury na Réunionu. Podařilo se jí nastínit posun kreolštiny se všemi obtížemi směrem k jazyku literárnímu (mezi uznávané spisovatele patří např. Axel Gauvin). Úspěšně také popisuje historický a sociálně kulturní kontext metaforického obrazu tzv. krásné kreolské ženy (la belle créole), stojící mimo stereotypní dualitu bílá evropská žena versus černá africká žena.

Velmi dobře popsala, jakým způsobem se násilný střet kultur, mentalit, identit stal klíčovým tématem frankofonních literárních děl a odrazil se v literárních představách, často fantazijních a zavádějících, o kreolských ženách matkách, milenkách, otrokyních či čarodějnicích.

Vytknout jí mohou přece jen zavádějící název práce, jde spíše o historický a sociálně kulturní vývoj kreolské identity a obrazu kreolské ženy na Réunionu, než o obraz(y) krásné kreolské ženy v románech *Rouge cafrine* Véronique Bourkoffové, jenž je zmíněn až na str. 61, a *Les mangues resteront vertes* Christophe Léona, jehož *Osudná jízda* byla roku 2013 vydána poprvé česky. V kreolské literatuře jiných ostrovů bychom jistě našli další možnosti a variace.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Dominika Poláková se výzkumu zhostila velmi dobře. Vychází ze své magisterské práce, rozšiřuje ji a posouvá vhodným směrem k nové problematice. Konfrontuje texty francouzských románů, pracuje pečlivě a kriticky s bohatou sekundární literaturou. Vhodně hierarchizuje a propojuje získané poznatky i závěry svého bádání. Poukazuje v

rámci jedné zeměpisné oblasti silně poznamenané francouzským kolonialismem a otroctvím na literární obraz kreolské ženy s ohledem na svébytný společenský, historický i politický vývoj ostrova Réunion, jenž je doposud součástí Francouzské republiky podobně jako Martinik, Guadeloupe aj. V první části vysvětluje historický vývoj země a utváření kreolské identity. Ve druhé části se zaměřuje na historický vývoj ostrova, dějiny ostrovní literatury, kreolštiny jako literárního jazyka a všimá si dvojdomé pozice více či méně angažovaných žen spisovatelek a badatelek (Sonia Chane-Kune, Anne Cheynet, Expédite Laope Cerneaux, Monique Agénor, Monique Boyer, Agnès Gueneau, Marguerite-Hélène Mahé), rozpolcených mezi malým ostrovním světem Réunionu a pařížským literárním centrem.

Práce je napsaná v odborném francouzském jazyce, stylisticky na velice dobré úrovni. V bohaté a čtivé francouzštině mě místy překvapila nezvládnutá typografie i drobné přešlapy ve francouzské gramatice:

- str. 7: sloveso *passer se* v intransitivním tvaru používá spíše s pomocným slovesem *être*: *dont la voix a passée* (*dont la voix est passée*);
- str. 12: *les êtres proches aux animaux* et *qu'il faut dominer* (*proches des animaux qu'il faut dominer*);
- str. 20: *D'autre problème*, pas moins négligeable, est (*Un autre problème*, pas moins négligeable, est);
- str. 26: *L'île de La Réunion dans Xxe siècle* (*XXe siècle*, nebo *XXe siècle*);
- str. 36: *C'est les hommes qui s'occupent* (*Ce sont les hommes*);
- str. 59: *L'autre type est représenté par l'inverse*, par un enfant que Vurm désigne comme l'enfant paradoxal: celui qui est avancé sur son âge biologique et révolté (*au contraire par...*);
- str.62: *Par métonymie*, la conquête de l'île en tant qu'un endroit inexploité égale la conquête de la femme (*Par périphrase...*, nebo *Symboliquement...*);
- str. 71: *CONFIANT* Rafaël (*CONFIANT Raphaël*);
- str. 105: chybějící volný řádek v bibliografických odkazech;

Hned na úvodní straně titul PhD. (Ph.D.)

Některé francouzské formulace nejsou zcela jasné a správné, česky znějící obraty, např.:

- « *les origines* de la femme créole, donc de la femme métissée, *prennent source* dans des pays où » (la femme créole, donc femme métissée, *vient* des pays...), atd. Tato výrazně počestělá konstrukce se objevuje na mnoha místech práce, ve francouzských větách ale působí nesrozumitelně.

Autorka pracuje kriticky s prameny v oblasti historiografických příruček (Yvan Combeau, 2009), francouzsky psaných postkoloniálních studií (Michel Beniamino, 1992), s literárněhistorickými příručkami o réunionské literatuře, umí zhodnotit vybraná díla v širším kontextu díla, cituje z děl antilských myslitelů *négritude*, *antillanité* a *kreolství* (Édouard Glissant). Tištěná kritická literatura nepokulhává za internetovými zdroji, byť k oběma autorům jistě nebylo snadné získat ověřená fakta.

Kriticky hodnotí postuláty postkoloniálních studií a zmiňuje autorky, které se snaží ze sevření binárního pohledu vystoupit, např. Assii Djebarovou. Cituje z díla uznávaného odborníka na frankofonní literaturu Jeana-Louise Jouberta.

Oceňuji snahu popularizovat v českém kulturním prostředí dějiny, témata a představitele réunionské literatury.

Za přínosný považuji nově vypracovanou část o kreolské ženě a jejím postavení na Réunionu, jakož i interpretační komparativní přístup v části věnované výhradně literárním textům korpusu. Vytknout autorce musím určité mezery v závěrečné bibliografii, např. chybějící práce lingvistů k francouzské kreolštině, např. Hazaël-Massieux, Marie-Christine

(1993). *Écrire en créole*. Paris : L'Harmattan. Uvítala bych více konkrétních odkazů na starší literární texty, kterými by autorka mohla lépe podložit některá svá obecná tvrzení.

IV. Dotazy k obhajobě

Dovolím si k obhajobě položit následující otázky:

1. Proč jste si vybrala dva spisovatele, kteří sami Kreolové nejsou a kreolsky nepíšíou? Véronique Bourkoffová z Nîmes původem z rodiny evropských přistěhovalců žijící na Réunionu je autorkou doposud pěti románů. Christophe Léon je hojně publikovaným francouzsky píšícím spisovatelem z Alžírsko. Je Bourkoffová opravdu autorkou frankofonní, nebo spíše francouzskou s životem nomáda?
2. Není představa o neukotvené krásné kreolské ženě (la belle créole) v moderní literatuře dalším stereotypem? Pokud ano, proč? Jaké znaky její literární obraz vykazuje?
3. Vysvětlíte tvrzení na str. 58: « Une femme noire ou métissée est présentée dans la culture occidentale comme une beauté sensuelle et fantasmagique, de cette façon, son image est fort érotisée. A partir du XX siècle l'on peut témoigner d'un changement de la perception de cette dernière : la femme créole, libre de ses actes et engagée dans la vie d'une citoyenne, met en avant sa couleur de peau ainsi que d'autres aspects physiques du métissage ». A dále: « Définie par le milieu insulaire qui l'entoure et ayant subi l'aliénation de ses origines, la femme créole est l'Autre par excellence. » Nenacházíme u obou autorů přes jejich kritický diskurs právě tento neautentický, vnější, pohled na kreolskou ženu?
4. Na str. 72 píšete: « de nombreuses expressions en créole réunionnais ». Mohla byste uvést příklady?

V. Závěr

Mohu směle doporučit k obhajobě.

V Praze 12. 3. 2024

Milena Fučíková